

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Masterplan Kijkduin

**Advies over reikwijdte en detailniveau
van het milieueffectrapport**

18-02-2009 / rapportnummer 2195-55

1. HOOFDPUNTEN VAN HET MER

De gemeente Den Haag heeft het voornemen het Masterplan Kijkduin vast te stellen. In dit Masterplan geeft de gemeente Den Haag haar visie op de ontwikkelingen in Kijkduin voor onder meer wonen en recreëren. Bij dit masterplan wordt een milieueffectrapportage(m.e.r.)-procedure doorlopen.¹ De gemeenteraad van Den Haag is hiervoor bevoegd gezag.

De Commissie voor de milieueffectrapportage (Commissie) beschouwt de volgende punten als essentiële informatie in het plan-milieueffectrapport (MER):

- een vertaalslag van de ambities in concrete doelen;
- een landschapsecologisch raamwerk met daaruit volgend de kansen voor versterking van landschap en natuur en de veranderingen van de ruimtelijke inrichting van het plangebied; een onderbouwing of significant negatieve gevolgen te verwachten zijn van het plan op de Natura 2000-gebieden “Westduinpark en Wapenveld” en “Solleveld en Kapittelduinen”;
- een goede verkeersanalyse van zowel de huidige situatie, de autonome ontwikkelingen en de effecten door uitvoer van het Masterplan; het is van belang dat deze analyse in ieder geval ingaat op de interne en externe ontsluiting en parkeren;
- een zelfstandig leesbare samenvatting, met bijpassend kaart- en beeldmateriaal.

De Commissie bouwt in haar advies voort op de notitie reikwijdte en detailniveau (notitie R&D). Dat wil zeggen dat dit advies in samenhang met de notitie R&D moet worden gelezen.

2. ACHTERGROND, DOELEN EN KADER

2.1 Achtergrond

Het Masterplan Kijkduin is een onderdeel van de verdere uitwerking van het regionale structuurplan (RSP) Haaglanden en de structuurvisie Den Haag. De Commissie adviseert in het MER op te nemen hoe het Masterplan zich procedureel en inhoudelijk verhoudt tot het RSP Haaglanden, de structuurvisie Den Haag, de (deels nog op te stellen) Masterplannen in diverse delen van Den Haag en de bestemmingsplannen die op deze Masterplannen volgen.

2.2 Ambities en doelen

In de Nota van Uitgangspunten (waarin de uitgangspunten voor het Masterplan worden beschreven) worden de ambities voor Kijkduin weergegeven. Deze ambities zijn:

¹ Nadere project- en proceduregegevens zijn opgenomen in bijlage 1, een overzicht van ontvangen adviezen in bijlage 2.

- het versterken van de ruimtelijke en ecologische kwaliteit;
- het ontwikkelen tot een luxe beach resort;²
- het ontwikkelen van extra wooncapaciteit.

Maak vanuit deze ambities de vertaalslag naar concrete doelstellingen, uitgangspunten en de ruimtelijke inrichting van het plangebied. Geef daarbij aan welke afwegingen en keuzes gemaakt zijn. Bespreek in het MER hoe de gemeentelijke ambities ten aanzien van CO₂-beleid zich verhouden tot de ambities in dit plan.

De Commissie adviseert om de doelen zo te beschrijven dat ze in twee stadia in het planvormingsproces een rol kunnen vervullen:

- bij de afbakening van te beschrijven alternatieven en het verhelderen waarom andere oplossingsrichtingen buiten beschouwing worden gelaten;
- bij de rangschikking van alternatieven op doelbereik.

2.3 Beleidskader en wet- en regelgeving

Uit beleidskaders en wet- en regelgeving volgen randvoorwaarden voor de beleidsvoornemens in het Masterplan. Bespreek deze in het MER en geef daarbij aan wat de consequenties voor (onderdelen van) de beleidsvoornemens zijn. Denk daarbij in ieder geval aan de volgende wettelijke en beleidskaders:

- de Natuurbeschermingswet 1998, de (concept) beheerplannen voor de Natura 2000 gebieden en de Flora- en faunawet;
- het beleid voor de (provinciale) EHS;
- het beleid en de regelgeving voor landschap, cultuurhistorie en archeologie zoals de Nota Belvédère, Nationale Landschappen en de Monumentenwet;
- de Vierde Nota Waterhuishouding (1998), Nationaal Bestuursakkoord Water (2008), Nationale Waterplan, Waterplan Zuid-Holland en Waterbeheerplan Delfland³;
- de Nota Mobiliteit en de vertaling hiervan door Stadsregio Haaglanden en de gemeente Den Haag;
- de ambities van de gemeente Den Haag ten aanzien van CO₂⁴;
- de Nota ruimte;
- de Structuurvisie Haaglanden;
- de Structuurvisie Den Haag.

3. VOORGENOMEN ACTIVITEIT EN ALTERNATIEVEN

3.1 Referentiesituatie

Onder referentiesituatie verstaat de Commissie de bestaande toestand van het milieu in het studiegebied en de te verwachten milieutoestand als gevolg van de autonome ontwikkeling. Daarbij wordt onder de 'autonome ontwikkeling' de toekomstige ontwikkeling van het milieu verstaan, zonder dat het plan

² Tijdens het veldbezoek van de Commissie op 14 januari 2009 is door de gemeente toegelicht dat (door)ontwikkeling tot een familiebadplaats met een kwaliteitsverbetering van de huidige mogelijkheden en product vernieuwing richting wellness, ontspanning en gezondheid beoogd wordt.

³ mogelijk aandachtspunt is de drinkwatervoorziening

⁴ Zoals ook vastgelegd in de handleiding Gebiedsgericht milieubeleid.

wordt gerealiseerd. Uitgangspunt bij deze beschrijving is de ontwikkeling van de huidige activiteiten in het studiegebied en van nieuwe activiteiten waarover reeds is besloten. Daarnaast zijn er infrastructurele plannen, zoals de Internationale Ring en het (mogelijk) doortrekken van Randstadrail die van invloed kunnen zijn op het plan. Geef bijvoorbeeld in een scenario of in een gevoeligheidsanalyse de effecten van deze (en indien relevant andere) plannen op dit voorliggende plan. De Commissie adviseert de aannames die gedaan worden ten aanzien van de referentiesituatie te expliciteren.

3.2 Voorgenomen activiteit en alternatieven

In het interactief proces van de gemeente en de bewoners van Kijkduin zijn drie denkrichtingen voor het Masterplan naar voren gekomen: groene grens, groene lijnen en groene verbinding. Deze drie denkrichtingen worden gebruikt om het plan verder uit te werken.⁵

De gemeente Den Haag is voornemens het Masterplan te benutten om de kenmerkende waarden van natuur en landschap van het gebied te herstellen en te versterken. Om te komen tot planalternatieven adviseert de Commissie een landschapsecologische raamwerk uit te werken. Baseer het landschapsecologisch raamwerk op een analyse van:

- de geologische ontstaanswijze, geomorfologische kenmerken, de bodemopbouw en de waterhuishouding;
- de ecologische kenmerken;
- de hoofdinfrastructuur;
- de occupatielaag: wonen, voorzieningen en grondgebruik gebaseerd op de informatie in de Nota van Uitgangspunten.

Het landschapsecologisch raamwerk samen met de doelen (zie ook §2.2) en de hierboven beschreven denkrichtingen vormen volgens de Commissie een goede basis voor de alternatiefontwikkeling. Bespreek in het MER het proces om te komen tot planalternatieven en de gemaakte afwegingen die hebben geleid tot de alternatieven.

De Commissie adviseert de alternatieven te concretiseren voor wat betreft:

- de woningbouw (aantal te bouwen woningen, woningtype, bouwhoogte en aantal te slopen woningen);
- het verkeer (veranderingen in de ontsluitingsstructuur voor auto, OV en fiets, veranderingen in parkeervoorzieningen (plaats en aantal van de op te heffen parkeervoorzieningen en plaats en aantal van nieuw aan te leggen parkeerplaatsen);
- de ecologische kwaliteit (welke ecologische functies versterken, biodiversiteit versterken).

De Commissie adviseert om in het MER aan te geven welke mogelijkheden er zijn om de voordelen van de verschillende alternatieven te combineren.

⁵ Dit is naar voren gekomen tijdens het veldbezoek van de Commissie op 14 januari 2009.

4. **BESTAANDE MILIEUSITUATIE EN MILIEUGEVOLGEN**

De in dit hoofdstuk genoemde aspecten bij landschap, natuur en verkeer kunnen bij de effectbeschrijving maar ook bij de planuitwerking worden betrokken.

4.1 Toetsingskader

Het in de notitie R&D gegeven toetsingskader is zeer omvangrijk. De Commissie adviseert na te gaan welke aspecten in deze fase van wezenlijke invloed zijn op het plan en welke aspecten mogelijk in een volgende fase kunnen worden bekeken. De Commissie adviseert dan ook om per milieuaspecten te bekijken welke detaillering noodzakelijk is om de effecten van het Masterplan inzichtelijk te maken (zie §4.2 t/m §4.7 van dit advies).

4.2 Detailniveau effectbeschrijving

Van belang voor het detailniveau van het MER is het detailniveau van de voornemens in het Masterplan. De Commissie adviseert om het detailniveau van het MER zoveel mogelijk aan te laten sluiten bij het detailniveau van de voornemens in het Masterplan. Voor milieuaspecten waarvan de gevolgen naar verwachting onder de wettelijke grenswaarden blijven is een globale, kwalitatieve effectbeschrijving voldoende.

4.3 Landschap en cultuurhistorie (waaronder archeologie)

Van het Masterplan kunnen positieve effecten verwacht worden, bijvoorbeeld door herstel, bescherming of versterking van aanwezige archeologische, landschappelijke en cultuurhistorische waarden. Daarnaast zijn er negatieve effecten op archeologische resten, cultuurhistorische waarden en karakteristieke landschappen mogelijk. Bespreek in het MER zowel de positieve als de negatieve effecten van het plan. Beschrijf ook mitigerende maatregelen die eventueel negatieve gevolgen kunnen beperken of voorkomen.

Het landschapsecologisch raamwerk (zie ook §3.2) biedt aangrijpingspunten voor de ontwikkeling van de alternatieven maar ook voor de toetsing van de milieueffecten. Bij deze toetsing kan bijvoorbeeld gekeken worden naar:

- de veranderingen in de karakteristieke landschapsstructuur met de opeenvolging van jonge duinen, strandvlakte, oude duinen en landgoederen;
- de veranderingen in de visueel-ruimtelijke structuur (zichtlijnen en beelddragers);
- de veranderingen (aantasting en bescherming) van cultuurhistorische waarden.

Landschap

De Commissie adviseert om de karakteristieken van het landschap te visualiseren. Geef daarbij een waardering van deze karakteristieke elementen.⁶ Onderbouw op grond van landschapsecologisch onderzoek welke plaatsen in het plangebied het meest geschikt zijn voor de invulling van ontwikkelingen van

⁶ Dit kan bijvoorbeeld aan de hand van (1) de (regionale) kenmerkendheid, (2) de zeldzaamheid, (3) de gaafheid en (4) de vervangbaarheid.

natuur, recreatie en nieuwe woningen. Visualiseer de effecten van de alternatieven op het landschap.

Archeologie

Geef in het MER inzicht in de omvang en begrenzing van eventuele archeologische vindplaatsen en of deze behoudenswaardig zijn.⁷ Ga na of er aanvullend op het archeologisch bureauonderzoek veldonderzoek noodzakelijk is.

4.4 Natuur

De Commissie adviseert in het MER de kwaliteit en het functioneren van de in het gebied voorkomende ecosystemen en leefgebieden van belangrijke soorten te beschrijven. Betrek daarin de geomorfologie, de hydrologie en de ruimtelijke opbouw van het gebied.

Een overzicht met de volgende onderwerpen kan de huidige kwaliteit verder inzichtelijk maken:

- de kenmerkende habitats (zoals grijze duinen en natte duinvalleien) en soorten die in het gebied voor (kunnen) komen;
- de verspreiding en de kwaliteit van deze habitats en soorten;
- de ecologische samenhang in het studiegebied, bijvoorbeeld de uitwisselingsmogelijkheden tussen vergelijkbare gebieden parallel aan de kustlijn of overgangen haaks daarop;
- de ingreep-effect relaties tussen de voorgenomen activiteiten en de in het plangebied aanwezige natuurwaarden⁸.

Vervolgens kan in een overzicht met dezelfde onderwerpen inzicht worden gegeven in de positieve (natuurversterkende) en de negatieve effecten van het plan. Beschrijf mitigerende maatregelen die eventueel negatieve gevolgen kunnen beperken of voorkomen.

4.4.1 Gebiedsbescherming

Beschrijf de mogelijke invloed van het voornemen op beschermde natuurgebieden, zoals Natura 2000-gebieden en de ecologische hoofdstructuur (EHS). Maak onderscheid tussen de verschillende gebieden en geef hiervan de status aan.

Natura 2000

Geef voor de Natura 2000- gebieden “Westduinpark en Wapenveld” en “Solleveld en Kapittelduinen”:

- de instandhoudingsdoelstellingen voor de verschillende soorten en habitats en of sprake is van een behoud- of verbeterdoelstelling;
- de landelijke staat van instandhouding en de huidige relatieve betekenis van dit gebied voor de verschillende soorten en habitats.

Onderzoek in een passende beoordeling of de zekerheid kan worden verkregen dat de alternatieven de natuurlijke kenmerken van de Natura 2000-gebieden

⁷ In haar advies (nummer 7 in bijlage 2) vraagt het RACM rekening te houden met het gemeentelijke archeologiebeleid.

⁸ Geef aan of het gaat om vernietiging van leefgebied door bijvoorbeeld ruimtebeslag, verstoring door bijvoorbeeld licht en geluid, verdroging of vernatting door verandering van de waterhuishouding, versnippering door doorsnijdingen of barrièrewerking en vermessing en verzuring door bijvoorbeeld deposities van stikstof.

“Westduinpark en Wapenveld” en “Solleveld en Kapittelduinen” niet aantasten, rekening houdend met de instandhoudingsdoelstellingen van dat gebied.

De commissie adviseert daarbij om de passende beoordeling niet te beperken tot de in de voortoets gesignaleerde potentiële significant negatieve effecten en het voorkeursmodel van de gemeente Den Haag omdat de alternatieven inmiddels sterk afwijken van de in de voortoets gehanteerde plannen. Daarnaast verwacht de Commissie dat ook andere typen effecten dan die als gevolg van fiets- en wandelpaden, zoals ruimtebeslag op duinhabitats in de directe omgeving van de badplaats Kijkduin en de effecten van toegenomen stikstofdepositie tot significante gevolgen zouden kunnen leiden. Benut tevens de passende beoordeling om aandacht te besteden aan eventuele positieve gevolgen van het Masterplan voor de samenhang en kwaliteit van het duingebied.

Neem de passende beoordeling op als herkenbaar onderdeel in het plan-MER.

Ecologische Hoofdstructuur

Belangrijke delen van het studiegebied, waaronder de Natura 2000 gebieden en de puinduinen, zijn onderdeel van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). Geef aan wat de provinciale uitwerking van het EHS-beleid is en of hierop de ‘Spelregels EHS’ van toepassing zijn. De Commissie adviseert om dit afwegingskader ook in het MER toe te passen. Werk de (potentiële) wezenlijke kenmerken en waarden van het studiegebied uit, in het bijzonder wanneer deze aanvullend zijn op de Natura 2000-instandhoudingsdoelen. Geef aan welke van deze kenmerken en waarden aangetast of versterkt worden door het voornemen. Betrek hierbij ook mitigerende maatregelen. Beoordeel of er per saldo sprake is van een positief effect.

4.4.2 Soortenbescherming

Beschrijf welke door de Flora- en faunawet beschermde soorten te verwachten zijn in het plangebied. Ga in op de mogelijke gevolgen van het voornemen op de standplaats of het leefgebied van deze soorten. Bepaal of er risico's optreden voor het overtreden van verbodsbepalingen en of dit de (gunstige) staat van instandhouding van de soorten nadelig kan beïnvloeden. Wanneer dit risico bestaat, beschrijf dan op hoofdlijnen mitigerende maatregelen die de aantasting kunnen beperken of voorkomen en/of instandhoudingsmaatregelen die het leefgebied van soorten versterken.

4.5 Verkeer

Om de effecten van het plan op verkeer te onderbouwen adviseert de Commissie met zowel een gewone ‘maatgevende dag’ als met een dag waarbij veel (strand)bezoekers worden verwacht te werken.⁹ Onderzoek de samenstelling (auto's, fietsers, openbaar vervoer) en de herkomst van het verkeer van en naar Kijkduin. Toets vervolgens of het aanbod van verkeersvoorzieningen past bij de vraag naar deze voorzieningen na realisatie van het plan.

Verkeersmodel

Bespreek in het MER of een verkeersmodel is gebruikt en zo ja, welke aannames in dit model zijn gedaan ten aanzien van:

⁹ Gezien het ontbreken van prognose instrumenten voor stranddagen adviseert de Commissie een schatting te maken op basis van opgedane ervaringen.

- het basisjaar en prognosejaar;
- de ruimtelijke ontwikkelingen en eventueel scenario's voor het prognosejaar;
- andere prognose-uitgangspunten zoals beleidsscenario ten aanzien van mobiliteit en economisch achtergrondscenario.

Verkeersanalyse

Analyseer vervolgens of er mogelijk knelpunten ontstaan bij de uitvoering van het plan in het plangebied of in het studiegebied. De Commissie adviseert een beschrijving te geven van:

- de verkeersintensiteiten in de huidige situatie, de referentiesituatie en de planalternatieven op de verschillende wegen in het studiegebied; maak daarbij onderscheid tussen de ontsluiting in het plangebied en de bereikbaarheid van Kijkduin;
- de effecten van het plan op het verkeerssysteem;
- de effecten op verkeersveiligheid;
- de routes voor langzaam verkeer
- de mogelijkheden voor de versterking of betere benutting van het openbaar vervoer.

Beoordeel de bereikbaarheid van het plangebied op basis van het uitgangspunt in de Nota van Uitgangspunten: "Uitgangspunt is een optimaal bereikbare badplaats, zowel voor hen die hier wonen als voor de bezoekers aan Kijkduin."

Parkeren

Om inzicht te geven in mogelijke knelpunten ten aanzien van parkeren adviseert de Commissie aan te geven wat de huidige en de referentiesituatie is. Breng in beeld welke effecten het plan heeft op de parkeersituatie. Maak daarbij een onderscheid tussen 'gewone' dagen en piekmomenten. Verken in dit kader de mogelijkheden om op basis van de analyse van verkeersstromen P&R-concepten te ontwikkelen.

4.6 Woon- en leefmilieu

4.6.1 **Luchtkwaliteit**

Beschrijf de gevolgen van de verschillende alternatieven voor de luchtkwaliteit langs het wegennet in het studiegebied. Wanneer naar verwachting de gevolgen (ver) onder de wettelijke grenswaarden blijven is een globale, kwalitatieve effectbeschrijving voldoende. Deze effectbeschrijving dient dan tevens om aan te tonen dat het effect inderdaad onder de grenswaarden blijft. Indien een forse toename te verwachten is (bijvoorbeeld ten aanzien van fijnstof of NO_x) adviseert de Commissie kwantitatief inzicht te geven in deze veranderingen.

4.6.2 **Geluid**

De Commissie adviseert in het MER inzicht te geven in de geluideffecten van de in het plan mogelijk gemaakte voorzieningen, activiteiten en evenementen.

4.7 Veiligheid

4.7.1 Externe veiligheid

Besteed in het MER aandacht aan externe veiligheid. Ga in op het effect van bestaande inrichtingen (zoals de LPG-tankstations en de chlooropslag bij het Kijkduinpark ¹⁰), het transport van gevaarlijke stoffen en de gastransportleiding¹¹ op de planontwikkeling.

4.7.2 Overige veiligheidsaspecten

Bij calamiteiten is het van belang dat de wegen in en naar het plangebied voldoende toereikend zijn voor hulpverlening en ontruiming. Bespreek daarom in het MER de bereikbaarheid van het plangebied voor hulpverleners en in hoeverre hulpdiensten in staat zullen zijn incidenten te voorkomen (beheersbaarheid).¹²

5. OVERIGE ASPECTEN

Voor de onderdelen 'vergelijking van alternatieven', 'leemten in milieu-informatie' en 'samenvatting van het MER' heeft de Commissie geen aanbevelingen naast de wettelijke voorschriften.

¹⁰ Deze inrichtingen worden tevens genoemd in advies nummer 8.

¹¹ De gasunie geeft in haar advies (nummer 6) inzicht in de ligging van deze gastransportleiding.

¹² De brandweer vraagt in haar advies om bij het ontwerpproces rekening te houden met bereikbaarheid en beheersbaarheid van incidenten (nummer 2).

BIJLAGE 1: Projectgegevens

Initiatiefnemer: Dienst Stedelijke Ontwikkeling gemeente Den Haag

Bevoegd gezag: Dienst Stadsbeheer gemeente Den Haag

Besluit: vaststellen masterplan Kijkduin

Betrokken documenten:

De Commissie heeft de volgende documenten betrokken bij haar advisering:

- Notitie reikwijdte en detailniveau Plan-m.e.r. Masterplan Kijkduin
- Nota van Uitgangspunten Kijkduin
- Masterplan Kijkduin: voortoets

De Commissie heeft kennis genomen van de zienswijzen en adviezen, die zij van het bevoegd gezag heeft ontvangen. Dit advies verwijst naar een reactie als die nieuwe inzichten naar voren brengt over specifieke lokale milieuumstandigheden of te onderzoeken alternatieven. Een overzicht van de zienswijzen en adviezen is opgenomen in bijlage 2.

Procedurele gegevens:

aankondiging start procedure in de Staatscourant van 11 december 2008

is niet ter inzage gelegd

advies aanvraag: 25 november 2008

advies reikwijdte en detailniveau: 18 februari 2009

Werkwijze Commissie bij advies reikwijdte en detailniveau:

In dit advies geeft de Commissie aan welke onderwerpen naar haar mening behandeld dienen te worden in het MER en met welke diepgang. De Commissie neemt hierbij de notitie reikwijdte en detailniveau als uitgangspunt.

Samenstelling van de werkgroep:

Per project stelt de Commissie een werkgroep samen. De werkgroepsamenstelling bij het onderhavige project is als volgt:

drs. R.J.M. Kleijberg

drs. ing. T. Prins

ir. K.A.A. van der Spek

drs. J.G.M. van Rhijn (voorzitter)

ir. C.T. Smit (secretaris)

BIJLAGE 2: Lijst van zienswijzen en adviezen

1. Rijkswaterstaat Zuid-Holland, Rotterdam
2. Brandweer Haaglanden, Den Haag
3. Gemeente Westland, Naaldwijk
4. Gemeente Rijswijk, Rijswijk
5. Ministerie van Defensie, Den Haag
6. N.V. Nederlandse Gasunie, Waddinxveen
7. Rijksdienst voor Archologie, Cultuurlandschap en Monumenten, Amersfoort
8. Provincie Zuid-Holland afdeling Milieu, Den Haag

Advies over reikwijdte en detailniveau van het milieueffectrapport Masterplan Kijkduin

De gemeente Den Haag heeft het voornemen het Masterplan Kijkduin vast te stellen. In dit Masterplan geeft de gemeente Den Haag haar visie op de ontwikkelingen in Kijkduin voor onder meer wonen en recreëren. Ter ondersteuning van de planontwikkeling en ter onderbouwing van de besluitvorming door de gemeenteraad wordt de procedure voor plan-milieueffectrapportage doorlopen.

ISBN: 978-90-421-2675-6

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Arthur van Schendelstraat 800 Utrecht

T 030 - 234 76 66

F 030 - 233 12 95

E mer@eia.nl

w www.commissiemer.nl

